

Секція 3. ОБРАЗОТВОРЧЕ, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ТА ДИЗАЙН

Вадим ГОРОШКО,

*магістр Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – Ірина ТЮТЮННИК,

*кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри образотворчого мистецтва, дизайну
та методики їх навчання ТНПУ ім. В. Гнатюка
Тернопіль, Україна
vadum.horoshko3@gmail.com*

Vadym HOROSHKO,

*Master's degree, Ternopil National Pedagogical
University named after Volodymyr Hnatyuk*

Scientific supervisor – Iryna TIUTIUNNYK,

*PhD in Art Studies, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
vadum.horoshko3@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ, АРТ-ПЕДАГОГІКИ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ FEATURES OF ART THERAPY, ART PEDAGOGY AND ARTISTIC PEDAGOGY

Сьогодні поширеним стає звернення до різних видів мистецтва не лише у контексті оволодіння його фаховими основами, а й у емоційно-розважальній, психо-корекційній практиці. Усі способи залучення мистецтва у навчання та розвиток людини ґрунтуються на позитивному впливі художньо-творчої діяльності на розвиток особистості, однак у них різні цілі та підходи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю узагальнення, порівняння та уточнення меж і функцій трьох споріднених, але змістовно різних підходів арт-терапії, арт-педагогіки та мистецької педагогіки. Виявлення спільного й відмінного між ними є важливим для ефективного використання мистецтва в освітньо-виховній і корекційній діяльності.

Метою дослідження є порівняльний аналіз арт-терапії, арт-педагогіки та мистецької педагогіки як напрямів застосування мистецтва у психологічній та освітній практиці, а також визначення їхніх спільних і відмінних ознак, функцій, цільової аудиторії, методів і форм реалізації.

Серед численних досліджень означених категоріальних понять, найбільш цінною для нас стала публікація доктора педагогічних наук О. Отич [3]. Тут дослідниця заклала основи розмежування за суттю «педагогіки мистецтва», «мистецької педагогіки» та «арт-педагогіки» у системі мистецьких субдисциплін педагогіки. Порівняння арт-педагогіки та арт-терапії здійснила О. Сорока [5]. Автори Т. Яковишин та І. Ільченко ґрунтовно розглянули педагогічні умови застосування арт-терапії у підготовці вчителів початкової школи [7; 1]. Статті

Т.Логвиненко та В.Рівнило висвітлюють особливості практичного застосування арт-педагогіки та арт-терапії у соціально-педагогічній роботі [2; 4].

Арт-педагогіка є синтезом двох галузей наукового знання: мистецтва та педагогіки [7, с. 290]. Це інноваційний напрям, сутність якого полягає у вихованні, навчанні та розвитку особистості (зокрема, осіб з особливими освітніми потребами) засобами мистецтва. Основною метою арт-педагогіки є пошук, розробка та впровадження ефективних засобів, методів і технологій, які сприяють більш якісному та ефективному навчанню і вихованню [6, с. 22].

Арт-терапія є напрямом, або методом психотерапії, а також може розглядатись як інноваційна психолого-педагогічна технологія. Вона є синтезом наукових знань мистецтва, психології та медицини. Основною метою арт-терапії є турбота про емоційне самопочуття та психологічне здоров'я особистості [1, с. 7]. Вона сприяє гармонізації особистісної сфери, розвитку здібностей, самовираженню та самопізнанню [2, с. 330]. На відміну від арт-педагогіки, арт-терапія більше зосереджена на психокорекційній та терапевтичній допомозі. Проте, вони мають спільні корекційно-реабілітаційні та корекційно-терапевтичні функції [4, с. 82].

Мистецька педагогіка є субдисципліною педагогіки, предметом якої є мистецька освіта [3, с. 47], а метою є забезпечення функціонування загальної й професійної мистецької освіти та вдосконалення процесу художньо-естетичного виховання та розвитку особистості [3, с. 49]. Розглянемо детально особливості арт-педагогіки, та її відмінності від мистецької педагогіки і арт-терапії (табл. 1).

Табл. 1. Порівняльна таблиця арт-терапії, арт-педагогіки та мистецької педагогіки

Критерій	Арт-терапія	Арт-педагогіка	Мистецька педагогіка
Мета	- гармонізація особистості - емоційне благополуччя - подолання психотравм - терапевтична та корекційна допомога	- розвиток особистості через мистецтво - виховання художньо-творчого потенціалу - формування ціннісних орієнтацій через естетичну діяльність	- забезпечення функціонування загальної та професійної мистецької освіти - підготовка до професійної творчої діяльності

Завдання	- самопізнання, самовираження - корекція поведінки та емоцій - адаптація арт-методик до дітей з ООП - навчання позитивному сприйняттю себе та інших	- формування естетичної культури, розвиток творчих здібностей - створення мотивації до самонавчання, розвиток емоційно-вольової сфери та креативності школярів - турбота про їхній емоційний і психічний стан (зниження внутрішньої тривожності та агресії, оволодіння навичками емоційної саморегуляції засобами художньо-творчої діяльності (психогігієна) - формування позитивної „Я-концепції” на основі самопізнання та самоприйняття - забезпечення соціокультурної адаптації школярів	- підготовка до аматорської та професійної мистецької діяльності - оволодіння технікою та технологією мистецтва
Функції	- терапевтична - діагностична - комунікативна - корекційна - соціалізуюча - психогігієнічна	- освітня - виховна - розвивальна - мотиваційна - інтеграційна - соціокультурна	- освітня - професійно-педагогічна - культурна - методологічна
Принципи	- добровільність - особистісно-орієнтований підхід - зворотний зв’язок - інтерес до результату - задоволення від творчості	- принцип художньо-естетичної доцільності - принцип інтеграції мистецтв - принцип культуровідповідності - принцип спонтанної творчості, імпровізації - позитивне мислення про учня, опора на визнання його унікальності	- професійна спрямованість - комплексність - послідовність - зв’язок теорії і практики
Засоби	- візуальне мистецтво (малюнок, скульптура) - музика, танець, казки, драма	- мистецькі твори - хореографія, музика, живопис, театр - педагогічні завдання через мистецтво	- музична, художня, театральна, музейна, хореографічна діяльність

Методи	- ізотерапія, музикотерапія, казкотерапія, кінезітерапія, проєктивні техніки - індивідуальні/групові методики	- інтеграція мистецтв у навчальний процес - метод художнього моделювання - метод творчої діяльності	- методика викладання мистецтв - технології професійної підготовки в мистецтві
Форми роботи	- індивідуальні й групові форми - тематичні заняття - відкриті студії - аналітичні групи	- уроки мистецтва, факультативи - клуби, гуртки, арт- лабораторії - творчі проєкти, фестивалі	- освітній процес у закладах загальної, початкової та вищої мистецької освіти - професійна підготовка майбутніх митців і педагогів
Цільова аудиторія	- діти з ООП, психоемоційними труднощами - люди з психічними/психосома- тичними проблемами - психологічна підтримка різних груп	- школярі, студенти, педагоги - діти, молодь, дорослі у сфері виховання й освіти	- учні - студенти мистецьких закладів освіти - майбутні вчителі та викладачі мистецтва

Висновок. Основну увагу приділено особливостям арт-педагогічного напряму як поширеній конструктивній взаємодії і співпраці дитини й дорослого в сучасному культуротворчому мистецькому просторі, коли стає важливим сам творчий акт та особливості внутрішнього світу творця. Арт-педагогіка характеризується спонтанним характером, не орієнтується на заданий зразок, не вимагає спеціальної мистецької підготовки, наявності художніх здібностей, у ній відповідно відсутня бальна оцінка результатів художньо-творчої діяльності вихованців та критика. Отже, арт-терапія – це лікування творчістю, арт-педагогіка – творчість для саморозвитку, а мистецька педагогіка – навчання самій творчості.

ЛІТЕРАТУРА

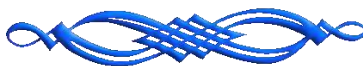
1. Ільченко І. Арт-терапія: навч. посіб. Умань: Видавничо-полігр. центр «Візаві», 2013. 150 с.
2. Логвиненко Т. Використання засобів арт-педагогіки та арт-терапії у соціально-педагогічній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 5(5). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-327-335](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-327-335) (дата звернення: 24.05.2025).
3. Отич О. М. Педагогіка мистецтва у системі мистецьких субдисциплін педагогіки (порівняльний аналіз концептуальних засад). Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. С. 39–71.
4. Рінило В. В. Артпедагогіка й арттерапія в соціально-педагогічній роботі

фахівців соціальної сфери. Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів: матеріали доп. та повідомл. міжнар. науково-практ. конф., м. Ужгород, 27 верес. 2019 р. Ужгород, 2019. С. 116.

5. Сорока О. В. Категоріальне розмежування понять «арт-терапія» і «арт-педагогіка». Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2013. Вип. 35. С. 459–464.

6. Тодосієнко Н. Л., Коваль Т. В., Граб О. Д. Арт-педагогіка в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: перспективи та творчий потенціал. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2023. Вип. 76. С. 19–27. DOI: 10.31652/2415-7872-2023-76-19-27.

7. Яковишина Т. Педагогічні умови застосування арт-терапії у підготовці вчителів початкової школи. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. (28), частина 4, С. 287–292.

Олександр МАКСИМЧУК,
*магістрант Львівської національної академії мистецтв,
викладач Теребовлянського фахового коледжу культури і мистецтв
Тернопільської області,
Президентський стипендіат
Науковий керівник – Роман ЯЦІВ,
доктор історичних наук, кандидат мистецтвознавства, професор
Теребовля, Україна
olexandr.maxymchuk@gmail.com*

Oleksandr MAKSYMCHUK,
*Master's student at the Lviv National Academy of Arts,
teacher at the Terebovlyanskyi Professional College
of Culture and Arts of the Ternopil region,
Presidential scholarship holder
Scientific supervisor – Roman YATSIV,
Doctor of Historical Sciences, Candidate of Art History, Professor
Terebovlya, Ukraine
olexandr.maxymchuk@gmail.com*

ВНЕСОК МИТЦІВ НАДЗБРУЧЧЯ У МИСТЕЦЬКУ СПАДЩИНУ УКРАЇНИ CONTRIBUTION OF ARTISTS FROM NADZBRUCHCHIA TO THE ARTISTIC HERITAGE OF UKRAINE

Надзбручанська земля виплекала світу цілу когорту визначних особистостей у царині культури і мистецтва.

З початку ХХ ст. розгорнуто широку наукову, просвітницьку і громадсько-виховну діяльність визначними діячами нашого краю: